

**Vähemate võimalustega
täiskasvanute õppes osalemise
suurendamine.**

**Praktikad Leedus, Eestis ja
Lätis.**

SISU

1. SISSEJUHATUS.....	3
2. PARTNERORGANISATSIOONID	4
3. HEAD TAVAD.....	5
3.1. Leedu.....	5
KURSUOK: täiskasvanute õppimise digitaalne platvorm	6
Projekt "Liikumisel": haavatavate rühmade teavitamine	7
3.2. Eesti.....	8
Projekt: Teine võimalus hariduses Tartumaal	9
Koostööseminar.....	10
3.3. Läti	12
Projekt Täiskasvanuharidust toetavad omavalitsused	13
Seniorkoolid ja kolmanda vanusega ülikoolid Lätis.....	13
Dobele Täiskasvanute Koolituse ja Ettevõtluse Tugikeskus.....	15
4. SOOVITUSED HAAVATAVATE TÄISKASVANUTE EFEKTIIVSEKS TOETAMISEKS JA KOOLITUSSE KAASAMISEKS	17
5. JÄRELDUSED.....	20

1. SISSEJUHATUS

Eurostati andmetel osales 2024. aastal viimase nelja nädala jooksul õppetegevuses Lätis 11,0%, Leedus 9,8% ja Eestis 23% täiskasvanutest. Poliitika kavandamise dokumendid rõhutavad, et täiskasvanuhariduse peamiseks väljakutseks on täiskasvanute madal haridustase. Dokumentid soovivad viia täiskasvanuhariduse pakkumise vastavusse riiklike strateegiliste prioriteetidega, et tõsta täiskasvanute üldist haridustaset ja oskuste taset.

Balti riikide täiskasvanuharidust mõjutavad mitmed suuremad väljakutsed: vananev elanikkond, kasvav sõltuvus tehnoloogiast, kasvav aegunud oskustega täiskasvanute arv ja vähene valmisolek õppimiseks. Väljaspool riiklikke ja piirkondlikke arenduskeskusi on täiskasvanuhariduse kättesaadavus piiratud. Lisaks ei suuda riiklikud mehhanismid sageli pakkuda süstemaatilist ja õigeaegset tuge riskirühmadele, nagu madala haridusega täiskasvanud, vanemad täiskasvanud või hariduslike erivajadustega inimesed, muutes juurdepääsu õppimisele keeruliseks.

Täiskasvanuhariduse atraktiivsuse ja juurdepääsetavuse suurendamine nõuab alaesindatud rühmade, sealhulgas madala motivatsiooniga õppijate, madala haridustasemega inimeste ja maapiirkondade elanike osalemise puudujääkide kõrvaldamist. Peamised meetmed hõlmavad rahaliste ja ajaliste tõkete vähendamist, täiskasvanuhariduse pakkumise laiendamist ja kohandatud õppepakkumiste väljatöötamist. Tõhusate kohaliku tasandi teavitus-, juhendamise- ja motivatsioonistrateegiate väljatöötamine on sotsiaalse kaasatuse ja vähemate võimalustega või madalama motivatsiooniga täiskasvanute osalemise julgustamise jaoks ülioluline. Täiskasvanuhariduse töötajad omavad selles protsessis kesket rolli, eriti sotsiaalmajanduslike väljakutsetega silmitsi seisvate täiskasvanuteni jõudmisel.

Täiskasvanutele keerukates õpiolukordades jõudmiseks on oluline mõista nende konkreetseid vajadusi ning kasutada tõendus põhiseid motivatsioonivahendeid ja õpetamisstrateegiaid. See lähenemisviis aitab täiskasvanutel parandada nende tööalast konkurentsivõimet ja hõlbustab sujuvat üleminekut tööturul paremate töövõimaluste poole.

Alates 1. augustist 2024 kuni 31. juulini 2025 viis Sihtasutus Smart Minds (Läti) koos Täienduskoolide Assotsiatsiooniga (TEMCA, Leedu) ja Eesti Täiskasvanute Koolituse Assotsiatsiooniga Andras ellu Nordplus programmi projekt *"Täiskasvanuhariduse töötajate toetus täiskasvanute motiveerimisel, juhendamisel ja nõustamisel rasketes õpiolukordades (motiveerige täiskasvanuid)"* projekt nr NPAD-2024/10197. Projekti eesmärk on edendada täiskasvanute osalemist mitteformaalses, formaalses ja täiendõppes, tõstes samal ajal täiskasvanuhariduse pakkujate ja töötajate teadlikkust. See varustab õpetajad praktiliste vahenditega erinevate täiskasvanud õppijate tõhusaks kaasamiseks ja motiveerimiseks.

Selle dokumendi eesmärk on jagada huvirühmade arusaamu täiskasvanuteni jõudmisest keerulistes õpiolukordades ning levitada häid tavasid Eestist, Lätist ja Leedust. See sisaldab soovituslikke strateegiaid ja tööriistu täiskasvanuhariduse pakkujatele ja töötajatele, et suunata, toetada ja motiveerida õppijaid, kellel on osalemise takistused.

2. PARTNERORGANISATSIOONID

Täiendusõppekeskuste ühendus (TEMCA), Leedu

TEMCA ühendab üheksat täiskasvanute täiendõppeasutust ja -organisatsiooni, pakkudes ühiselt koolitusteenuseid ligikaudu 30 000 inimesele aastas. TEMCA liikmesasutuste peamine eesmärk on teenida avalikke huve, toetades samal ajal ettevõtteid, arendades nende töötajate oskusi. See hõlmab nii kvalifitseerimata või töötute isikute koolitamist kui ka ettevõtte töötajate oskuste tõstmist, kellel on konkreetse töökoha jaoks vajalikud pädevused.

TEMCA liikmesasutused tagavad koolituse kättesaadavuse aastaringelt. Igas vanuses täiskasvanuid toetatakse tööleasumiseks valmistumisel või iseseisva kutsetegevuse algatamisel. Koolitusprogrammid on koostatud nii, et need oleksid asjakohased ja kohandatavad, kajastades praegusi majandustingimusi, tööturu vajadusi või isegi konkreetsete tööandjate nõudmisi.

TEMCA keskendub ka oma liikmete suutlikkuse tõstmisele, korraldades liikmesasutustes töötavate töötajate professionaalset arengut ja kvalifikatsiooni tõstmist. Ühing teeb tihedat koostööd analüütikutega, ekspertide ja praktikutega, et hinnata sektorispetsiifilisi koolitus- ja õppimisvajadusi, analüüsides ühtlasi võimalusi pakkuda töötajatele nii üldpädevusi kui ka erioskusi.

Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras (ETKA Andras), Eesti

ETKA Andrase eesmärk on luua tingimused elukestvaks õppeks Eestis, kaasates otsustajaid ja huvigruppe hariduskeskkonna kujundamisse ning motiveerides õppijaid kogu protsessi vältel. See tegevus hõlmab kampaaniate ja ürituste korraldamist täiskasvanuhariduse väärtuse esiletõstmiseks, nagu täiskasvanud õppijate nädal ja täiskasvanuhariduse foorum; osalemine täiskasvanute õppele suunatud rahvusvahelistes ja Euroopa Sotsiaalfondi projektides; täiskasvanute koolitaja kutse tunnustamine ja kutsekvalifikatsiooni omistamine; ja liikmesorganisatsioonide nõustamine, kaasates neid EL projektidesse, mis edendavad täiskasvanuhariduse arengut.

Alates 1991. aastast on ETKA Andras Euroopa Täiskasvanute Koolituse Assotsiatsiooni liige ning alates 2017. aastast Euroopa põhioskuste võrgustiku liige. Organisatsioonil on üleriigiline võrgustik, mis võimaldab jõuda sihtrühmadeni, eelkõige madalama haridustasemega täiskasvanuteni. Alates 2013. aastast on Andras koordineerinud Erasmus+ projekti “National Coordinators for the Implementation of the European Agenda for Adult Learning”.

Sihtasutus Smart Minds, Läti

Sihtasutus Smart Minds on valitsusväline organisatsioon, mis pakub professionaalset tuge valdkondlikele, riiklikele ja Euroopa tasandi organisatsioonidele, et parandada haridus-, tööhõive- ja tööpoliitikat Lätis ja kogu Euroopas. Põhitegevuseks on koolitus- ja haridusprogrammide elluviimine, sotsiaal-, haridus- ja tööpoliitika uuringute ja analüüside läbiviimine ning koostöö ja teadmussiirde edendamine tööandjate organisatsioonide, ametiühingute, ettevõtete, haridusasutuste, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste vahel.

Viimase nelja aasta jooksul on Foundation Smart Minds koolitanud enam kui 300 täiskasvanut pehmete oskuste, digioskuste ja tööturule suunatud kursustel, mis on kohandatud valdkondlike vajadustega, aidates kaasa tööalase konkurentsivõime ja tööjõu valmisoleku parandamisele.

3. HEAD TAVAD

3.1. Leedu

Leedu Vabariigi haridusseadus määratleb mitteformaalse hariduse kui haridust, mida antakse erinevate programmide kaudu, mille eesmärk on rahuldada haridusvajadusi, tõsta kvalifikatsiooni või omandada täiendavaid pädevusi, välja arvatud formaalharidusprogrammid. Täiskasvanute mitteformaalset koolitust käsitletakse konkreetset artikli 16 teises jaos, mis ütleb: "Mitteformaalse täiskasvanuhariduse eesmärk on võimaldada elukestvat õpet, täita kognitiivseid vajadusi, parandada olemasolevat kvalifikatsiooni ja omandada täiendavaid pädevusi. Vabaharidust võivad anda kõik koolituse pakkujad seadusega kehtestatud korras.."

Leedu Vabariigi seadus mitteformaalse täiskasvanuhariduse ja täiendõppe kohta (artikkel 1, esimene jagu) reguleerib mitteformaalset täiskasvanuharidust ja täiendõpet, sealhulgas nende struktuuri, korraldust ja rahastamist. Seaduse eesmärk on anda õiguslikud tagatised üksikisikutele oma loomumomente õiguse teostamiseks isiklikule arengule kogu elu jooksul, tagades võimalused teadmiste ja oskuste omandamiseks, elu uue tähenduse avastamiseks ning soodustada nii professionaalset arengut kui ka sisukat vaba aja veetmist, soodustades samas aktiivset osalemist demokraatlikus ühiskonnas.

Aastatel 2016–2023 viidi ellu vabaharidusliku täiskasvanuhariduse ja täiendõppe arenguprogramm, millel on kaks peamist eesmärki: luua ja arendada ühtlustatud täiskasvanuhariduse süsteem ning viia elukestev õpe vastavusse Leedu majanduse ja ühiskonna vajadustega.

Programmis kirjeldati nende eesmärkide saavutamiseks mitmeid olulisi tegevusi:

1. Luua rahalisi, juriidilisi ja organisatsioonilisi stiimuleid, et moodustada tihedam hariduse pakkujate võrgustik ning tagada hariduspakkumiste mitmekesisus ja kvaliteet.
2. Arendada elukestva õppe teenuseid eelkõige valitsuse poolt määratud väikelinnade ja maapiirkondade elanikele, kus sotsiaalne ja majanduslik ebavõrdsus on suurim. See hõlmab mitteformaalse täiskasvanuhariduse ja täiendõppe koordinaatorite määramist omavalitsustes.
3. Luua täiskasvanutele tingimused üldpädevuste omandamiseks ja positiivse suhtumise edendamiseks elukestvasse õppesse, arendades võimalusi formaalse, mitteformaalse ja digihariduse programmideks.
4. Edendada elukestva õppe mitmekesisust vastavalt rahvamajanduse ja ühiskonna vajadustele, tagades hariduse järjepidevuse, paindliku juurdepääsu ja kvaliteedi.
5. Tugevdada õppijate motivatsiooni, sidudes elukestva õppe individuaalsete valikutega ja luues rahalise toetuse süsteeme.
6. Toetada üksikisikute karjäärijuhtimist, pakkudes isikupärastatud juhendamist, sotsiaalreklaami reaalses ja virtuaalses keskkonnas, eksperthinnanguid ja teavet saadaolevate võimaluste kohta.

Leedus on mitteformaalses täiskasvanuhariduses peamised tegijad omavalitsused, kes vastutavad ka järelevalve ja kvaliteedijuhtimise eest. Omavalitsustes määratakse koordinaatorid; see ei ole aga tavaliselt täiskohaga töökoht. Piiratud rahastuse ja ebapiisava töötasu tõttu on vastutus sageli pandud olemasolevatele omavalitsuse töötajatele, mistõttu on see nende põhiülesannete kõrval teisejärguline. Sellele rollile on vaja jõulisemat ja pühendunumat lähenemist.

Kuigi Leedus on täiskasvanute vabahariduse koordinaatorite võrgustik hästi välja kujunenud, tõlgendatakse vastutust individuaalselt ning puudub ühtne arusaam läbiviidavatest tegevustest.

KURSUOK: täiskasvanute õppimise digitaalne platvorm

2024. aastal tõi Leedu turule riikliku digitaalse platvormi KURSUOK, mis on manustatud individuaalsete õppekontode (ILA) raamistikku. See platvorm pakub töötavatele täiskasvanutele vanuses 18–65 kuni 500 eurot õppekrediiti, et osaleda enam kui 1000 kvaliteedi tagatud programmis erinevates valdkondades, sealhulgas digioskused, ettevõtlikkus ja isiklik areng. KURSUOK toimib täiskasvanuõppe ühtse teeninduspunktina, ühendades rahalise toetuse kasutajasõbraliku liidesega, et hõlbustada juurdepääsu haridus- ja koolitusvõimalustele. Leedu platvorm KURSUOK on märkimisväärne edasimineku täiskasvanuhariduse koordineerimisel ja teavitamisel, pakkudes terviklikku kasutajasõbralikku süsteemi, mis ühendab õppijad riigi rahastatavate koolitusvõimalustega.

KURSUOKi peamised omadused:

- Individuaalsed õppekontod (ILA): 18–65-aastased töötajad saavad taotleda kuni 500 eurot õppekrediiti, mida saab kasutada abikõlblikele kursustele registreerumiseks. See rahastamine on saadaval kord viie aasta jooksul, soodustades pidevat õppimist ja oskuste arendamist.
- Kasutajasõbralik liides: platvorm pakub intuitiivset liidest, mis võimaldab kasutajatel hõlpsasti otsida ja registreeruda kursustele, mis vastavad nende isiklikele ja professionaalsetele arengueesmärkidele.
- Kvaliteedi tagamine: kõiki KURSUOKis loetletud programme kontrollitakse kvaliteedi suhtes, tagades, et õppijad saavad väärtusliku ja asjakohase hariduse.
- Tööhõiveteenustega lõimimine: KURSUOKi integreerimiseks tööturuteenustega aastaks 2025 on käimas plaanid, mis viivad õppimisvõimalused veelgi vastavusse tööturu vajadustega.

Alates selle loomisest on KURSUOKi kaasamine olnud märkimisväärne, kuna sellel on üle 79 000 kasutaja ja enam kui 17 570 sertifikaati. Platvormi kasutajate rahulolu määr on 98%, mis näitab selle tõhusust täiskasvanud õppijate vajaduste rahuldamisel.

Platvormi edu taga on selle selge disain, usaldusväärne tehniline infrastruktuur ning NextGenerationEU ja Leedu riigieelarve 18,4 miljoni euro suurune rahastamise strateegiline kasutamine.

Tulevikku vaadates on KURSUOKi eesmärk suurendada oma pakkumist, integreerides tööturuteenuseid, luues seeläbi sujuvama ühenduse hariduse ja tööturu vahel. Eeldatakse, et see integratsioon toetab üksikisikuid veelgi selliste oskuste omandamisel, mis on otseselt rakendatavad praeguste tööturu nõudmiste jaoks.

Projekt "Liikumisel": haavatavate rühmade teavitamine

Kaunase Vytautas Magnuse ülikool juhtis Erasmus+ projekti "On the Move", mis keskendus tõrjutusriskis olevate inimeste elukestva õppe tutvustamistegevusele. Projekt rõhutas mobiilset haridusalast juhendamist ja madala lävega õppimisvõimalusi kogukondades, eesmärgiga kaasata sihtrühmi, kellel polnud varem täiendõppega seost. Selline lähenemine soodustab osalejate motivatsiooni, enesekindlust ja sotsiaalset kaasatust.

Tulemused:

1. *Kogukonnapõhised teavitustegevused:* Projekti raames korraldati mitmesuguseid kogukonnapõhiseid teavitustegevusi, sealhulgas mobiilseid õppetüksusi ja kohalikke töötubasid, et jõuda inimesteni kaugetes või vähe teenindatud piirkondades. Nende algatuste eesmärk oli vähendada osalemise takistusi ja suurendada juurdepääsu haridusressurssidele.
2. *Haridusnõustamisvahendite väljatöötamine:* "On the Move" töötas välja hariduslase juhendamise tööriistade komplekti, mille eesmärk on aidata täiskasvanute koolitajatel tuvastada mitmekordselt ebasoodsas olukorras olevate õppijate vajadusi ja nendega tegeleda. Need tööriistad pakkusid strateegiaid isikupärastatud toetuseks ja kaasamiseks, hõlbustades marginaliseeritud rühmade kaasamist hariduskeskkonda.
3. *Koolitus täiskasvanute koolitajatele:* Projekti raames korraldati täiskasvanute koolitajatele koolitust, et tõsta nende pädevusi haavatavate elanikkonnarühmadega töötamisel. See hõlmas motivatsioonitehnikate, individuaalsete tugistrateegiate ja konkreetsete väljakutsete mõistmist ebasoodsa taustaga õppijate ees.
4. *Pilootprogrammid ja testimine:* Väljatöötatud teavitusstrateegiate ja juhendamishandite tõhususe testimiseks rakendati pilootprogramme. Nendelt programmidele saadud tagasiside andis teavet lähenemisviiside ja materjalide täiustamiseks, tagades nende vastavuse sihtrühmade vajadustele.
5. *Parimate tavade levitamine:* projekt kulmineerus põhjaliku aruande avaldamisega, milles kirjeldati üksikasjalikult algatuse metoodikat, tööriistu ja tulemusi. See aruanne on ressursiks teistele organisatsioonidele ja institutsioonidele, kes soovivad parandada täiskasvanuhariduses haavatavate täiskasvanute tähelepanu.

Pakutud peamised strateegiad:

1. *Mobiilsed õppetüksused:* Haridusressurssidega varustatud mobiilsete üksuste kasutuselevõtt võimaldab täiskasvanute koolitajatel jõuda õppijateni kaugemates või vähe teenindatud piirkondades. Need üksused toimivad paindliku õpikeskkonnana, vähendades õppijate vajadust läbida pikki vahemaid haridusele juurdepääsu saamiseks.
2. *Kogukonnapõhised õppekeskused:* Õppekeskuste loomine kohalikes kogukondades suurendab täiskasvanud õppijate seas ühtekuuluvustunnet ja usaldust. Need keskused teevad sageli koostööd kohalike organisatsioonidega, et pakkuda kohandatud haridusprogramme, mis vastavad kogukonna konkreetsetele vajadustele.
3. *Peer mentorprogrammid:* Eakaaslaste juhendamise algatuste rakendamine võimaldab kogunud õppijatel uusi tulijaid toetada. Selline lähenemine ei aita mitte ainult teadmiste edasiandmisel, vaid loob ka toetava õpikogukonna, julgustades püsivat osalemist.

4. *Paindlikud õppimisviisid*: Pakkudes erinevaid õppevorme, nagu õhtused tunnid, veebimoodulid ja nädalavahetuse töötoad, sobivad täiskasvanud õppijate mitmekesise ajakavaga. Õppimisviiside paindlikkus tagab, et haridus on inimestele kättesaadav, tasakaalustades töö, pere ja muud kohustused.

5. *Kohandatud teavitamiskampaaniad*: Sihtrühmale resoneerivate teavituskampaaniate kavandamine on ülioluline. Kohaliku meedia, kogukonnaürituste ja sotsiaalvõrgustike kasutamine aitab levitada teavet saadaolevate haridusvõimaluste kohta, suurendades seeläbi teadlikkust ja osalust.

Need tavad, nagu on üksikasjalikult kirjeldatud projekti põhjalikus aruandes, on aidanud parandada haavatavate rühmade juurdepääsu täiskasvanuharidusele. Selliseid strateegiaid rakendades saavad täiskasvanuhariduse pakkujad suurendada kaasatust ja toetada tõrjutud elanikkonna elukestvat õpet.

Projekt "On the Move" aitas kaasa täiskasvanuhariduse pakkujate tõhusate teavitusstrateegiatega laiemale mõistmisele. Keskendudes kogukonnapõhistele lähenemisviisidele ja kohandatud juhendamishandite väljatöötamisele, on projekt pannud aluse kaasavamatele ja kättesaadavamatele täiskasvanuõppe võimalustele Leedus.

3.2. Eesti

Täiskasvanute koolitust korraldatakse Eestis täiskasvanute koolituse seaduse alusel, mis kehtestab täiskasvanute koolituse korraldamise õigusliku raamistiku, esitab nõuded täiendusõppeasutuse juhtimisele, määratleb õppija õigused (sh õppepuhkus) ning annab aluse täiendusõppe rahastamisele ning riiklikule ja haldusjärelevalvele. Täiskasvanute koolitus jaguneb formaalõppeks ja täiendõppeks. Formaalariduse korraldust reguleerivad põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus, kõrghariduseadus ja erakooliseadus.

Viimase kümnendi jooksul on täiskasvanute elukestvas õppes osalemine Eestis kasvanud 11,5%-lt 2014. aastal 23,3%-ni aastal 2024. Hariduse arengukava eesmärk on veelgi suurendada elukestvas õppes osalemist ja tõsta erialase haridusega inimeste osakaalu, seades eesmärgiks 25%-lise osaluse 2035. aastaks.

PIAAC 2023 uuringu kohaselt on lüngad elukestvas õppes osalemises vanuse, haridustaseme, piirkonna ja sotsiaal-majandusliku staatuse alusel märkimisväärsed ning on viimase kümnendi jooksul suurenenud. Osalemine hakkab vähenema pärast 45. eluaastat, mil vaid 16% 55–64-aastastest osaleb elukestvas õppes. Harvemini osalevad ka madalama haridustasemega täiskasvanud.

Täiskasvanud saavad põhiharidust ja üldkeskharidust omandada täiskasvanute gümnaasiumis ja teatud kutseõppeasutustes. Paindlikumate õppimisvõimaluste pakumiseks on üldhariduskoolidesse loodud mittestatsionaarsed õppeosakonnad. Hetkel on Eestis umbes 40 mittestatsionaarset täiskasvanuharidust pakkuvat kooli. 2024. aastal oli enam kui 16 000 osalejale saadaval ligikaudu 900 tasuta täiendõppekursust.

Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras (ETKA Andras) on Haridus- ja Teadusministeeriumi võtmepartner, viies läbi üleriigilisi teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ja üritusi nagu täiskasvanud õppija nädal. ETKA Andras osaleb ka erinevates rahvusvahelistes ja Euroopa Sotsiaalfondi täiskasvanuõppele suunatud projektides, tunnustab täiskasvanute koolitaja kutseid ja omistab kutsekvalifikatsioone, nõustab liikmesorganisatsioone ning osaleb täiskasvanuharidust edendavates EL projektides. Kampaaniad keskenduvad eelkõige madalama haridustasemega

täiskasvanutele, sealhulgas kooli pooleli jätjatele, väikelaste vanematele, kutsevalifikatsioonita täiskasvanutele, kutseoskuste värskendamist vajavatele täiskasvanutele ja digioskuste täiendamist vajavatele täiskasvanutele.

Kõigis 15 maakonnas ja ka Tallinnas on loodud koordinaatorite juhitud piirkondlik tugivõrgustik, mis on täiskasvanuhariduse edendamise peamiseks vahendiks.

ETKA Andras koordineerib teadlikkuse tõstmise tegevusi ja propageerib õppimisvõimalusi avaliku ja erasektori, sh koolitusasutuste, kohalike omavalitsuste, vabaühenduste, huvirühmade, raamatukogude, muuseumide ja täiskasvanud õppijate koostöövõrgustike kaudu.

Projekt: Teine võimalus hariduses Tartumaal

Tartu Täiskasvanute Gümnaasium osales projektis „Madala haridustasemega täiskasvanute naasmine formaalharidusse ja õppes osalemise toetamine“. Projekt „Teine võimalus hariduses“ Tartumaal oli suunatud madala haridustasemega täiskasvanutele Tartu linnas ja maakonnas. Selle esmane eesmärk oli välja selgitada, julgustada ja motiveerida haridustee katkestanud isikuid jätkama õpinguid Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi põhi- või üldkeskhariduses, toetades ja mitmekesistades samas nende õpikogemust.

Projekti rahastas Euroopa Sotsiaalfond meetmest „Täiskasvanud elanikkonna pädevuste arendamine“, projekti tegevusteks eraldati kokku 234 126,45 €.

Eesmärk ja taust: Programmi eesmärk oli toetada täiskasvanuhariduse spetsialiste täiskasvanud õppijate motiveerimisel, juhendamisel ja nõustamisel. Selle eesmärk oli tõsta täiskasvanuhariduse pakkuja ja töötajate teadlikkust erinevate sihtrühmade kaasamise strateegiatest ja varustada neid praktiliste vahenditega, et julgustada õppes osalemist.

Projekti tegevused: Projektiga viidi ellu mitmesuguseid tegevusi, mille eesmärk oli kaasata madala haridustasemega täiskasvanuid Tartu linnas ja maakonnas:

- *Teabepäevad, seminarid ja ümarlauad:* Need üritused tutvustasid osalejatele Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumit, selle õppimisvõimalusi ja projekti ennast, genereerides samas ideid edasiseks koostööks. Nad tõstsid esile kooli kaasaegseid, värvikaid ruume ja paindlikku, toetavat õpikeskkonda. Nende ürituste eesmärk oli ka tõsta nii õppijate kui ka ametnike teadlikkust täiendõppe võimalustest.
- *Reklaam (video, bänner, ajaleht, trükimaterjalid):* Projekt keskendus nähtavusele ja usaldusväärsele, uuendades kooli reklaammaterjale, sealhulgas veebisaiti, trükimaterjale, reklaame ja videoid, luues ühtse ja ahvatleva visuaalse identiteedi.
- *Kultuuri- ja meelelahutustegevus:* Populaarseimad tegevused olid muuseumireisid, matkad, valikkursused, teatri- ja kinokülastused. Need mitmekesistasid õppimist, aitasid õpilastel ühendada akadeemilise sisu tegelike kogemustega ning edendasid motivatsiooni ja toetavaid suhteid õpilaste ja õpetajate vahel. Projekti rahastamine võimaldas osaleda ka õpilastel, kes muidu oleksid võinud jääda tõrjutuks.
- *Praktikute seminarid:* Tundides kaasati eksperte, et jagada oma valdkonna parimaid praktikaid, loimida gümnaasiumi õppekava ja toetada õpitulemuste saavutamist, suurendades õpilaste motivatsiooni ja õpikogemusi.
- *Abiõpetajad:* Abiõpetajad andsid ainetundides individuaalset juhendamist, toetades õpilaste õpivajadusi.

- *Paranduskursused:* Väikeste rühmade paranduskursused aitasid õpilastel varasemaid õpinguid värskendada, võimaldades individuaalset tähelepanu ja materjali paremat valdamist. Kaheksa kümnest paranduskursustel osalejast naasis kooli, mis suurendas nende enesekindlust ja julgustades edasi õppima.
- *E-kursused:* Moodle'i-põhised e-kursused toetasid iseseisvat õppimist ja aitasid õpilasi, kes töö- või perekondlike kohustuste tõttu oleks pidanud koolist puuduma. 2018. aasta lõpuks olid kõik kohustuslikud gümnaasiumikursused kättesaadavad e-kursustena, suurendades õppimis- ja kordamisvõimalusi.
- *Õpetajate ja haridusnõustajate seminarid:* Õpetajad said koolitust digipädevuste ja e-õppe metoodika vallas, haridusnõustajad aga suhtlemis- ja nõustamisoskuste, sh motiveeriva intervjuerimise alal, et parandada õppijate tuge.

Tulemused: Tartu Täiskasvanute Gümnaasium tegi projekti käigus koostööd Tartu Linnavolikogu Haridusosakonna, Tartumaa omavalitsuste, Tartu Töötukassa, Tartu Noortekeskuste, Tartu Ettevõtlusnõuandla, Rajaleidja ja Tugila töötajatega. See koostöö tugevdas suhteid täiskasvanuhariduse sidusrühmade ja koolipersonali vahel, millest kõige otsesem kasu oli õpilastele. Kaheaastase projektiperioodi jooksul võttis Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi koordineeritud erinevatest tegevustest osa 626 osalejat, mis näitab projekti olulist mõju madala haridustasemega täiskasvanute kaasamisele ja haridustulemustele.

Koostööseminar

7. märtsil 2025 toimus täiskasvanutele mittetatsionaarse hariduse pakkujate, kutsekoolide, üldhariduskoolide ja täiskasvanute gümnaasiumide koostööseminar, kus osales 45 inimest. Selle ürituse vajalikkust tõsteti esile Nordplusi projekti MotivateAdults töötoa käigus 18. novembril 2024.

Seminari eesmärk oli tugevdada koostööd mittetatsionaarse üldhariduse pakkujate vahel. Sidemed mittetatsionaarse täiskasvanuhariduse pakkujate vahel on nõrgad, mis piirab teadlikkust sellest, kuidas teised koolid tegutsevad ja väljakutseid lahendavad. ETKA Andras leidis võimaluse korraldada Erasmus+ projekti „Agenda – European Action Plan for Adult Education“ raames koostööseminari.

Sihtrühm: Täiskasvanuõppe pakkujad ja töötajad, sealhulgas koolidirektorid, õpetajad ja tugipersonal.

Seminari tegevused hõlmasid:

- PIAAC uuringu tulemuste tutvustus Eestis, võrdlused teiste Euroopa riikidega.
- Kogemusi jagasid esindajad Tallinna Vanalinna Täiskasvanute Gümnaasiumist, Jõgeva Gümnaasiumi ja Rakvere Ametikooli mittetatsionaarse õppe osakonnast.
- Rühmatöö pealkirjaga “Koostöövõimalused ja vormid mittetatsionaarse üldhariduse pakkujatele”.

Peamised järeldused ja ettepanekud rühmatööst:

1. Uute õppijate ja koostööpartnerite leidmine: Koostööd on vaja mitme sidusrühmaga, sealhulgas:

- Valitsus- ja munitsipaalorganid: Töötukassa, Sotsiaalamet, Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), kohalikud omavalitsused, Politsei, Päästeamet, prokuratuur, kiirabi.
- Haridus- ja koolitusasutused: muud täiskasvanute gümnaasiumid, kutseõppeasutused, ülikoolid, täiendõppekeskused, aineseksioonid, koolijuhtide liit.
- Kogukondlikud ja ühiskondlikud organisatsioonid: Rajaleidja, noortekeskused, õpilaste nõustamiskeskused, NEET noorte programmid, Sotsiaalteenused, sotsiaaltöötajad, NGTS (Noortegarantii Tugisüsteem), Erasmus+ projektid, "Orientiir" (Narva).
- Muud võrgustikud: Praegused õppijad, vilistlased, lapsevanemad, tööandjad, Kaitsevägi, Kaitseliit, Vanglad, Raamatukogud, Kutseliidud, ETKA Andras.

2. Koostööd soodustavad tegurid:

- Isiklikud kontaktid ja jagatud kogemused
- Selgelt sõnastatud eesmärgid ja tunnustatud vajadused
- Pühendunud juhtimine ja algatusvõime
- Õpetajate koordineerimine ja "laenamine".
- Andrase ja HTMi poolt korraldatavad ühisüritused, külastused, e-kursused ja tegevused
- Kooli autonoomia ja alalised meeskonnad

3. Koostööd takistavad tegurid:

- Killustatus erinevate õppevormide vahel
- Ebakindlad või projektipõhised rahalised ressursid
- Haridusministeeriumi ühtse poliitika puudumine
- Ebaefektiivsed vanad võrgustikud ja käivitamata uued võrgustikud
- Sagedased ühiskondlikud ja institutsionaalsed muutused, ümberkorraldused ja personali volavus
- Ületöötanud õpetajad, ajapuudus, distants või aktiivne juhtimine
- Erinevad õppeinfosüsteemid

4. Soovitused edaspidiseks koostööks:

- Korraldada regulaarseid koosolekuid 1-2 korda aastas
- Ühised arutelud ja parimate praktikate jagamine
- Selge, juurdepääsetav ja konkreetne hariduspoliitika
- Ühised õppematerjalid ja ühtne VÕTA raamistik
- E-valikainete koordineerimine
- Määrake juhtkond ja selgitage vastutust
- Pidev info jagamine

Seminari tulemused: Seminaril käsitleti probleeme, mis on tekkinud seoses madala haridustasemega täiskasvanute jätkuvalt suure osakaaluga. Täiskasvanute kooli naasmine ja üldhariduse eduka lõpetamise toetamine on endiselt väljakutse. Osalejad nõustusid, et mittestatsionaarses üldhariduses õppivad õpilased vajavad tugevat tuge ja julgustust, mida pakuvad eelkõige koolitöötajad. Selle toetuse tõhusus sõltub aga personali oskustest, koostööst, teavitustegevusest ja õppeasutuste koostöö kvaliteedist.

3.3. Lāti

Lāti Vabariigi Satversme paragrahv 112 sätestab, et "igäihel on õigus haridusele". Haridusseaduse § 17 lõike 3 punkt 22 sätestab, et „kohalikud omavalitsused viivad ellu täiskasvanuhariduse poliitikat“. Lisaks määratleb haridusseadus täiskasvanuharidust kui „indiviidide mitmekülgset haridusprotsessi, mis tagab isikliku arengu ja konkurentsivõime tööturul“.

Kohalike omavalitsuste pädevus täiskasvanuhariduses on välja toodud mitmetes õigusaktides. Kohalike omavalitsuste seadus määratleb omavalitsuste autonoomsed ülesanded, kohustab neid pakkuma elanikkonnale haridust, sealhulgas kohustuslikku haridust, alusharidust, keskharidust, kutseharidust, huviharidust ja juurdepääsu täiskasvanuharidusele.

14. novembril 2022 viidi haridusseaduse artikli 1 muudatustega sisse punkt 161, mis käsitleb haridusele juurdepääsu ja hariduse kvaliteedi edendamist. See määratleb valla hariduse ökosüsteemi kui omavalitsuse loodud süsteemi, mille eesmärk on tagada elanikele vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute omandamine kogu elu jooksul. Omavalitsused arendavad oma juhtimisel ja järelevalve all olevate sihipäraselt koordineeritud asutuste võrgustikku, tehes koostööd oma territooriumil asuvate munitsipaal-, era- ja riigiharidusasutuste, tööandjate, sotsiaalpartnerite, vabaühenduste, teiste omavalitsuste ja haridusasutustega. Samuti koordineerivad nad kõigi haridusprogrammide ja klasside elluviimist.

Sellest tulenevalt on täiskasvanuhariduse planeerimine, korraldamine ja juhtimine Lätis kohalike omavalitsuste põhifunktsioon, mida teostatakse kooskõlas seaduslike nõuete ja strateegiliste planeerimisdokumentidega.

Täiskasvanud saavad osaleda formaalses, mitteformaalses ja informaalses õppes:

- Formaalne täiskasvanuharidus toimub struktureeritud keskkonnas ja annab riiklikult tunnustatud kvalifikatsioonid.
- Mitteformaalne täiskasvanuharidus on samuti struktureeritud, kuid selle tulemuseks võib olla mõne sektori või kutseorganisatsiooni tunnustatud diplom või tunnistus.
- Täiskasvanute informaalne õpe on struktureerimata ega too kaasa ametlikku kvalifikatsiooni.

Enamik omavalitsusi viib mitteformaalset täiskasvanuharidust läbi haridusametite, haridusspetsialistide või täiskasvanuhariduse koordinaatorite kaudu. Seetõttu keskendutakse heade tavade näited Lätis omavalitsuse tasandil elluviidavatele tegevustele ja algatustele.

Projekt Täiskasvanuharidust toetavad omavalitsused

Projekt "Täiskasvanuharidust toetavad omavalitsused" näitab, kuidas kohalikud omavalitsused saavad teha koostööd täiskasvanuhariduse pakkujatega, et kohandada õppimisvõimalusi, mis vastavad nende kogukonna spetsiifilistele vajadustele.

Aastatel 2020–2022 Erasmus+ programmi raames ellu viidud projekt, mille eesmärk on:

- Kohalike omavalitsuste rolli suurendamine: omavalitsuste volitamine täiskasvanuhariduse aktiivseks toetamiseks ja edendamiseks.
- Täiskasvanute osaluse suurendamine: kohalike algatuste kaudu täiskasvanute suurema kaasamise julgustamine haridusprogrammidesse.
- Kohalike partnerluste arendamine: kohalike omavalitsuste, täiskasvanuhariduse pakkujate ja teiste sidusrühmade vahelise koostöö edendamine, et luua täiskasvanud õppijatele ühtne tugisüsteem.

Õppimisvõimaluste põhikomponendid:

1. *Kohandatud hariduspakkumised*: Programmide väljatöötamine, mis vastavad kohaliku elanikkonna konkreetsetele vajadustele ja huvidele, tagades asjakohasuse ja kaasatuse.
2. *Ligipääsetavad õpikeskkonnad*: õppekeskuste loomine kogukondade sees, et vähendada transpordi ja ligipääsetavusega seotud tõkkeid.
3. *Toetavad teenused*: lisaressursside pakkumine, nagu lapsehoid, nõustamine ja karjäärinõustamine, et toetada õppijaid kogu nende õppeteekonna vältel.
4. *Kaasavad praktikad*: strateegiate rakendamine marginaliseeritud rühmade kaasamiseks, tagades kõigile täiskasvanutele võimaluse osaleda elukestvas õppes.

Kui omavalitsused tegelevad aktiivselt täiskasvanuharidusega, on märgata täiskasvanute osaluse kasvu. Hariduspakkumisi kohalike vajadustega vastavusse viides ja koostööpartnerlusi soodustades saavad kogukonnad luua jätkusuutlikke ja tõhusaid täiskasvanuõppe ökosüsteeme.

Kokkuvõttes rõhutavad kogukonnapõhised õppealgatused kohalike omavalitsuste kriitilist rolli täiskasvanuhariduse edendamisel. Oma kogukondade unikaalsete vajaduste mõistmise ja nendega tegelemise kaudu saavad omavalitsused märkimisväärselt suurendada täiskasvanute osalemist elukestvas õppes, mis toob kaasa kaasavama ja vastupidavama ühiskonna.

Seeniorkoolid ja kolmanda vanusega ülikoolid Lätis

2021. aasta alguses elas Lätis 393,7 tuhat 65-aastast ja vanemat pensionäri, mis moodustab iga viienda inimese ehk 20,8% kogu elanikkonnast.

Läti seniorkoolid, mida sageli nimetatakse kolmanda vanuse ülikoolideks (U3A), on mitteformaalsed kogukonnapõhised haridusruumid, mis on mõeldud pensionäridele, tavaliselt pensionäridele või eelpensionäridele. Need institutsioonid juhinduvad vabatahtlikkuse, sotsiaalse kaasatuse, pideva õppimise ja kaasaegsete teemade olulisuse põhimõtetest.

Hariduspakkumised vanemates koolides:

Läti vanemad koolid pakuvad laia valikut aineid:

- Tervis ja heaolu: kehalised harjutused, tantsuteraapia, füsioteraapia seansid, muusikateraapia.
- Vaimne ja emotsionaalne tugi: meditsiinitöötajate loengud, stressi juhtimine, emotsionaalne hügieen.
- Digitaalne ja meediapädevus: navigeerimine tehnoloogias, võrguohutus, kriitiline mõtlemine.
- Sotsiaalsed oskused ja kultuuriline kaasatus: sellised hobid nagu origami, jutuvestmine ja loominguline kunst, grupi ühtekuuluvuse ja kognitiivse stimulatsiooni edendamine.
- Kodanikuteemad: Finantskirjaoskus, EL-i asjad (sh osalemine Euroopa Parlamendi valimistel), põlvkondadevaheline suhtlus.
- Elustiil ja kogukonna kaasamine: aiandus, tervislik toitumine, ökoloogia, sotsiaalteenused ja keskkonnateadlikkus.

Nende programmide kaudu julgustatakse eakaid aktiivselt osalema kohalikes kogukondades ja avalikus elus, mis suurendab sotsiaalset kaasatust, vaimset heaolu ja üldist elukvaliteeti.

Teerajaja näide: Krāslavas Senioru Skola, mis asutati 2015. aastal, on tunnistanud esimeseks omalaadseks vanemaks kooliks Lätis. Tunnid toimuvad tavaliselt keskraamatukogus, pakkudes tervitavat ja ligipääsetavat keskkonda. Tegevused hõlmavad loenguid, origamit, digitaalset kirjaoskust ja loomingulisi töötubasid, mis on kohandatud eakate huvidele ja võimetele. Programmid koostatakse vastavalt osalejate tagasisidele, tagades asjakohasuse ja kaasatuse, võimaldades eakatel õppida, suhelda ning jääda vaimselt ja füüsiliselt aktiivseks.

Praegu tegutsevad vanemaealised koolid muuhulgas sellistes linnades nagu Kuldīga, Aglona, Ikšķile, Sigulda, Jēkabpils.

Projekt: Kolmanda vanuse ülikoolide võrgustiku loomine Lätis (2023–2025)
Selle projekti eesmärk on tugevdada vanemate koolide võrgustikku, kaasates valitsusväliste organisatsioonide, omavalitsusi ja eakate ühendusi. Projekti peamised tulemused on järgmised:

1. Juhised kolmanda vanuse ülikooli tegevuse loomiseks Lätis.
2. Seniorhariduse võrgustiku strateegia.
3. Käsiraamat kolmanda vanuse ülikoolide korraldamiseks.

Kolmanda vanuse ülikooli korraldamise sammud:

1. Sõnastage idee.
2. Katsetage ideed sihtrühmaga, et selgitada välja nende vajadused.
3. Kaasake aktiivsemad liikmed koolituste planeerimisse ja korraldamisse.
4. Hallake ressursse – kindlustage koolituskohad, esinejad ja rahastamisvõimalused.
5. Looge partnerlussuhteid valitsusväliste organisatsioonide, raamatukogude ja kohalike omavalitsustega.
6. Planeerige koolitusprogrammid vastavalt eakate vajadustele.
7. Arendage koolituse sisu.
8. Reklaamige ja meelitage osalejaid sotsiaalvõrgustike, kohaliku meedia ja kogukonna teavitamise kaudu; looge vajadusel reklaammaterjale, Facebooki profile ja artikleid.

9. Teatage välja esimene koolitusüritus.

10. Veenduge, et esimene koolitus oleks pidulik ja kaasahaarav.

Õppesisu arendamine: õppesisu peab olema paindlik, et see vastaks pensionäride oskuste tasemele ja huvidele. Esmane eesmärk on edendada õppijate aktiivset kaasamist ja elukestvat õpet. Sisu luuakse õppijate haridusvajaduste ja eelistuste tuvastamise ja korrapärase hindamise kaudu.

Soovitused õpivajaduste tuvastamiseks:

- Paberipõhised küsitlused: kasulikud üritustel, eriti eakatele inimestele, kellel puudub juurdepääs digitaalsetele tööriistadele või pole nendega tuttav.
- Digiküsitlused: Sobib digioskustega eakatele; võib hõlmata ka neid, kes ei saa isiklikult kohal olla.
- Suulised intervjuud ja arutelud: viivad läbi vanemõpetajad või koordinaatorid, et saada sügavam ülevaade individuaalsetest huvidest ja vajadustest.
- Rühmaarutelud: korraldatakse tundide või eriürituste ajal, et võimaldada pensionäridel arvamusi ja ideid vahetada.
- Praktilised tähelepanekud: Üritustel osalemise jälgimine populaarsete ja väärtuslike teemade väljaselgitamiseks.

Kasu: õppimisvajaduste kindlakstegemine tagab, et eakad tunnevad end seotuna ja väärtustatuna, kuna nende eelistused on õppekavasse kaasatud. Tunnid muutuvad tõhusamaks ja sisukamaks, kohandatuna vastavalt U3A osalejate elusituatsioonidele.

Dobele Täiskasvanute Koolituse ja Ettevõtluse Tugikeskus

Dobele Täiskasvanute Koolituse ja Ettevõtluse Tugikeskus (PIUAC) asutati 1996. aastal Dobele Täiskasvanute Koolituse ja Teabekeskusena. Selle missiooniks on edendada inimressursi arendamist ja toetada ettevõtlust, et soodustada ligikaudu 27 500 elanikuga Dobele valla sotsiaal-majanduslikku kasvu.

Sihtrühmad: omavalitsuse töötajad, väikeettevõtete omanikud ja käsitöölised, sotsiaalselt ohustatud rühmad, töötajad ja töötud.

Õppijate koosseis sõltub demograafiast, majanduslikest tingimustest ja sotsiaalsetest teguritest, mis kujundavad nõudlust haridusprogrammide järele ja erivajadusi.

Peamised väljakutsed hariduses osalemisel:

1. Majanduslik: tööpuudus, piiratud rahalised vahendid
2. Psühholoogilised: motivatsioonipuudus, valmisolematus tööturu muutusteks, ümberõppe vajadus

Peamised funktsioonid:

- Täiskasvanute koolitus
- Teabe andmine

- Ärinõustamine
- Projekti väljatöötamine ja elluviimine
- Inimressursi arendamine ja ettevõtluse toetamine

Peamised ülesanded ja tegevused:

1. Haridusprogrammide kvaliteedi ja juurdepääsetavuse parandamine:
 - Tõsta erialaseid pädevusi ja põhioskusi (IT, võõrkeeled, finantskirjaoskus)
 - Töötada välja professionaalse arengu ja informaalset õppe programme
 - Korraldage teabeüritusi, seminare, konverentse ja digioskuste kampaaniaid
2. Inimressursi arendamise edendamine:
 - Valmistada ette kvalifitseeritud tööjõudu vastavalt tööturu vajadustele
 - Rakendada maapiirkondades informaalset ja huvipõhiseid õppeprogramme
 - Pakkuda kodutootjatele koolitusprogramme tooteturgude laiendamiseks
 - Toetada projektide arendamist ja suurendada kohalike ettevõtete konkurentsivõimet
3. Keskuse võimsuse tugevdamine:
 - Tõsta teadlikkust keskuse teenustest
 - Arenda töötajate professionaalset oskusi
 - Parandada infrastruktuuri ja tehnilisi ressursse

Näited koolitusprogrammidest:

- Keelekursused (läti, inglise, vene, saksa, hispaania)
- IT ja tarkvara kursused
- Huvipõhised seminarid (vanemkasvatus, vanema-lapse suhted, kursused lapseootel vanematele)
- Loominguline töötuba “Open LAB” – pakub disaini- ja tehnoloogiaoskusi (3D printimine, lasergraveerimine, plotterid) õpilastele, õpetajatele ja väikeettevõtete omanikele
- Ettevõtluse tugikursused kodutootjatele (veebimüügiplatvormid, tootearendus, mentorlus ja õppereisid Lätis, Leedus ja Valgevenes)

Ressursid: 7 alalist töötajat (direktor, koolitusspetsialist, võrguadministraator, ärikonsultant, infospetsialist, büroojuht, projektiassistent), konkreetsete sündmuste jaoks väljastpoolt palgatud õppejõud ja Teenused: klassiruumid ja arvutilabor.

Teavitust ja avalik kaasamine

Keskus kaasab avalikkust mitme kanali kaudu, nagu keskuse veebisait: pic.dobele.lv, Dobeles valla veebisait, dobeledara.lv veebisait, Facebook, kohalik ajaleht “Zemgale”, teabekraanid keskkuses ja vallas.

Keskuse veebisaiti täiendatakse regulaarselt teabega haridusvõimaluste, ettevõtluse tugiteenuste, veebiressursside, projektitegevuste ja saadaolevate rahaliste vahenditega. 2019. aastal registreeris veebisait 21 836 unikaalset külastajat.

Keskus arendab ka algatust “Dobele teeb”, et edendada ettevõtlust kodutootjate, käsitöölise ja põllumeeste seas. Veebileht dobeledara.lv on Dobeles valla brändikommunikatsioonistrateegia võtmetööriist, mis suurendab selle tuntust üleriigiliselt. 2019. aastal oli dobeledara.lv-l 16 860 unikaalset külastajat.

Keskuse Facebooki konto meelitab ligi uusi kliente ja jälgijaid, toimides kiire suhtluskanalina uutele pakumistele ja sündmustele, võimaldades samas vahetut suhtlust kasutajatega.

Dobeles PIUAC tegi juba kümnendat korda koostööd keskraamatukogu ja koguduste raamatukogudega, et korraldada diginädal 2019 (25.–29. märts). Kampania keskendus andmepõhisele ühiskonnale, tulevaste elukutsete jaoks mõeldud digioskustele, veebiohutusele, kriitilisele mõtlemisele ja meediapädevusele.

Keskuse külastajad saavad visuaalseid reklaame vaadata ka infokraanil, mida saab kasutada iga ettevõtte või asutuse, kes esitab eelnevalt infospetsialistile materjale.

Peamised eelised omavalitsusele:

1. Tööturu vajadustele vastava kvalifitseeritud tööjõu ettevalmistamine
2. Ettevõtluskeskkonna edendamine ja mitmekesistamine maapiirkondades
3. Juhtimis- ja koolitusprotsesside optimeerimine läbi digitaalsete tööriistade

Nõuanded edu saavutamiseks:

1. Klientide vaatajaskonna märkimisväärne laiendamine, korraldades pakumisi õigesti, ilma ressursse suurendamata
2. Iga-aastaste prioriteetide seadmine enim abi vajavate sihtrühmadeni jõudmiseks
3. Ettevõtjatega pikaajalise koostöö loomine, hetkevajadustele vastamine
4. Tagada, et munitsipaalasutused kasutaksid täielikult ära keskuse pakumisi
5. Tõhusa avaliku suhtluse säilitamine võrgutehnoloogiate kaudu

Soovitused vastuvõtmiseks teistes omavalitsustes:

- Valla otsus luua täiskasvanute koolituskeskus
- Selgelt määratletud ülesanded ja eesmärgid
- Eelarvealdis jätkusuutlikuks rahastamiseks

4. SOOVITUSED HAAVATAVATE TÄISKASVANUTE EFEKTIIVSEKS TOETAMISEKS JA KOOLITUSSE KAASAMISEKS

1. Tugevdada kohalikku koordineerimist ja juhtimist

- Määrata omavalitsustesse ja piirkondadesse täiskasvanuhariduse koordinaatorid, kellel on selged volitused teavitustegevuste kavandamiseks, elluviimiseks ja jälgimiseks ning haavatavate täiskasvanute koolitustes osalemiseks.
- Töötada välja koordinaatoritele standardiseeritud rollikirjeldused, määratledes vastutuse õppijate kaasamise, teavituskampaaniate ja kohalviibimise tulemuste eest.
- Edendada omavalitsustevahelist ning avaliku ja erasektori partnerlust, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid, sotsiaalteenused, raamatukogud, vanemate organisatsioonid ja kogukonnakeskused, et laiendada täiskasvanud õppijate kaasamist.
- Pakkuda omavalitsustele rahalisi stiimuleid marginaliseeritud rühmadega aktiivseks suhtlemiseks.

2. Laiendage juurdepääsetavust ja paindlikkust

- Kasutada mobiilseid õppeüksusi, et jõuda kaugemate, maapiirkondade ja väheteenindatud kogukondadeni.
- Luua kogukonnapõhised õppekeskused, mis on haavatavatele täiskasvanutele turvalised, vastutulelikud ja kergesti ligipääsetavad.
- Pakkuda paindlikke õppimisvõimalusi, sealhulgas õhtuseid, nädalavahetustel ja veebikursuseid, et aidata töötavatel ja terviseprobleemidega täiskasvanutel tasakaalustada igapäevaelu ja õppimist.
- Vähendada majanduslikke tõkkeid stipendiumide, toetuste või individuaalsete õppekontode (ILA) abil, mis on suunatud madala sissetulekuga, töötutele või riskirühma kuuluvatele õppijatele.

3. Pakkuda haavatavatele rühmadele kohandatud õppeprogramme

- Kavandada isikupärastatud ja kultuuriliselt tundlikke õppeprogramme, mis arvestavad kirjaoskuse taset, keeleoskust, digipädevust ja eelnevaid õpikogemusi.
- Motivatsiooni ja praktilise kasu suurendamiseks integreerige eluks vajalikke oskusi, digitaalset kirjaoskust ja tööalased oskused ametliku haridussisuga.
- Kaasata madala lävega, sissejuhatavad või prooviprogrammid, et kõhklevad õppijad saaksid enne pikematele kursustele pühendumist edu kogeda.

4. Tugevdage motivatsiooni ja õppija tuge

- Võtta kasutusele humanistlikud, empaatilised õpetamisviisid, mis rõhutavad usaldust, austust, julgustust ja väikeste saavutuste tunnustamist.
- Pakkuda kaaslaste juhendamist ja kogukonna tugivõrgustikke, ühendades kogenud õppijad uustulnukatega, et suurendada enesekindlust ja kaasatust.
- Pakkuda isikupärastatud juhendamist ja nõustamist õppijatele, kes seisavad silmitsi sotsiaalsete, rahaliste või psühholoogiliste takistustega, sealhulgas motiveerivat intervjuud, karjäärinõustamist ja õppimise juhendamist.
- Tunnistada perekonna, tervise ja eelnevate negatiivsete õpikogemuste mõju ning kohandage õppegraafikuid või tugimehhanisme vastavalt.

5. Suurendada koolitajate pädevusi kaasava hariduse ja haavatavate rühmade kaasamise jaoks

- Koolitada täiskasvanute koolitajaid kaasavas õpetamises, töös erivajadustega õppijatega, konfliktide lahendamises ja motivatsioonistrateegiates.
- Varustada õpetajad haavatavate õppijate tuvastamise ja kaasamise tööriistadega, sealhulgas vajaduste hindamise, sihipärase teavitamise planeerimise ja programmi kohandamise valdkonnas.
- Julgustada pidevat professionaalset arengut võrgustike, töötubade ja rahvusvaheliste vahetusprogrammide kaudu, mis keskenduvad täiskasvanud õppijate kaasamisele.

6. Rakendage sihitud teavituskampaaniaid

- Kasutada sihtrühmadele kohandatud lokaliseeritud suhtlusstrateegiaid (sotsiaalmeedia, kogukonnaüritused, kohalik raadio, raamatukogud ja valitsusvälised organisatsioonid).
- Teha koostööd sotsiaal- ja tööhõiveteenuste, tervishoiuteenuste osutajate, noorteprogrammide ja eakate võrgustikega, et tuvastada ja kaasata potentsiaalseid õppijaid.
- Kavandada kaasavaid turundussõnumeid, mis tõstavad esile juurdepääsu, paindlikkuse ja õppimisvõimaluste asjakohasuse.

7. Tugevdada järelevalvet, hindamist ja kvaliteedi tagamist

- Töötada välja jälgimissüsteemid, et jälgida haavatavate rühmade osalemist, mõõta kaasatust ja tuvastada takistusi.
- Koguda ja kasutada õppijate tagasisidet, et pidevalt täiustada teavitamisstrateegiaid ja programmi sisu.
- Kehtestada kaasava täiskasvanuhariduse kvaliteedistandardid, sealhulgas juurdepääsetavus, tugiteenused ja õppijakesksed lähenemisviisid.

8. Edendada kaasavaid ja jätkusuutlikke tavasid

- Tagada teavitustrateegiate integreerimine laiema sotsiaal- ja tööhõivepoliitikaga, luues süsteemse toetuse marginaliseeritud õppijatele.
- Tagada haavatavatele elanikkonnarühmadele suunatud kogukonnapõhiste programmide pikaajaline rahastamine ja infrastruktuur.
- Jagada parimaid tavasid, tööriistu ja edukaid juhtumiuuringuid piirkondade ja institutsioonide vahel, et tugevdada riiklikke ja piirkondlikke täiskasvanuhariduse võrgustikke.
- Julgustada koostööd sektorite vahel (haridus, sotsiaalteenused, tööhõive, tervishoid), et tegeleda haavatavate õppijate ees seisvate mitmete takistustega.

Soovitused seavad esikohale proaktiivse kogukonnakeskse teavitustegevuse, mis vähendab takistusi, motiveerib osalemist ja kohandab õppimist haavatavate täiskasvanute ainulaadsete vajadustega. Paindliku õppetöö, tugeva juhendamise, toetava personali ja strateegiliste partnerluste kombineerimine tagab tõrjutud õppijatele juurdepääsu elukestva õppe võimalustele.

5.JÄRELDUSED

1. Täiskasvanute õppes osalemine on Balti riikides tagasihoidlik: 2024. aastal Lätis 11,0%, Leedus 9,8%, Eestis 23%.
2. Kohalike ja piirkondlike sidusrühmade roll on oluline: omavalitsused ja kohalikud omavalitsused mängivad täiskasvanuhariduse korraldamisel, järelevalvel ja edendamisel otsustavat rolli. Täiskasvanuõppe koordinaatorid on kohalike õppijate ja võimalustega ühendamisel kesksel kohal, kuid nende rollid vajavad selgemat määratlemist, paremaid ressursse ja professionaalset tunnustust.
3. Tõhus teavitamine ja täiskasvanuõppesse kaasamine eeldab sihipäraseid kogukonnapõhiseid lähenemisviise: mobiilsed õppeüksused, kogukonnapõhised õppekeskused ja kohandatud teavituskampaaniad. Vastastikune juhendamine ja paindlikud õppimisviisid aitavad tagada marginaliseeritud rühmade osalemist.
4. Digitaalsed tööriistad parandavad juurdepääsu ja motivatsiooni: ühtsed platvormid, nagu Leedu KURSUOK, pakuvad tsentraliseeritud ja kasutajasõbralikku juurdepääsu kvaliteetsetele programmidele koos rahaliste stiimulitega, parandades kaasatust ja sidudes õppimise tööturu vajadustega.
5. Täiskasvanud õppijate tugi peab lahendama individuaalsed tõkked. Motivatsiooni võivad mõjutada varasemad negatiivsed kogemused, tervis või isiklikud asjaolud. Humanistlikud, empaatilised õpetamismeetodid, individuaalne juhendamine ja hinnanguteta tagasiside on õppijate hoidmiseks üliolulised.
6. Täiskasvanukoolituse personali professionaalne areng on ülioluline: töötajad vajavad koolitust nõustamise, adaptiivse õpetamise, erivajadustega õppijatega töötamise ja koostööoskuste vallas. Võrgustikud, töötoad, õppekülastused ja teadmiste vahetamine soodustavad pidevat täiustamist ja parimate tavade levitamist.
7. Integratsioon sotsiaal- ja tööpoliitikaga suurendab jätkusuutlikkust. Täiskasvanute koolitus tuleks integreerida riiklikesse strateegiatesse, et vältida ajutisi mõjusid. Tugev koostöö koolide, omavalitsuste koordinaatorite, tööturuasutuste tagab õppijatele parema toe ja tegeleb tõhusalt väljalangevustega.
8. Kaasavad tavad tugevdavad sotsiaalset ühtekuuluvust: eakate, madala haridustasemega täiskasvanute, maaelanike ja teiste alaesindatud rühmade kaasamine soodustab sotsiaalset kaasatust, kodanikuosalust ja elukestva õppe kultuuri. Läti kolmanda vanuse ülikoolid näitavad kohandatud kogukonnakesksete haridusvõimaluste väärtust.
9. Rahaline ja poliitiline toetus on võtmetähtsusega: riiklikud stiimulid, eelarveeraldised täiskasvanuharidusele ja selged õigusraamistikud parandavad täiskasvanuhariduse programmide kättesaadavust, kvaliteeti ja jätkusuutlikkust.

Üldine järeldus: jätkusuutlik täiskasvanuõpe nõuab koordineeritud, kaasavat ja paindlikku lähenemist kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil. Ühendades kogukonna kaasamise, digitaalsed lahendused, professionaalse personali, sihipärase toetuse haavatavatele täiskasvanutele ja poliitikatoetuse, luuakse tõhusad süsteemid vähemate võimalustega õppijate motiveerimiseks ja õppes hoidmiseks.

Balti riigid kasutavad täiskasvanuhariduses mitmesuguseid uuenduslikke praktikaid, sealhulgas digitaalplatvorme, mobiilset õpet, kogukonnapõhiseid keskusi ja eakatele suunatud programme. Maksimaalse mõju saavutamiseks peaksid need algatused olema kooskõlastatud, paindlikud, kaasavad ning integreeritud tööturu- ja sotsiaalpoliitikaga. Täiskasvanud õppijate mõjuvõimu suurendamine, teadlikkuse tõstmine hariduse rollist, koolitajate pädevuste tugevdamine ja kohalike võrgustike edendamine on keskse tähtsusega haavatavate täiskasvanute osaluse suurendamisel, oskuste parandamisel ja elukestva õppe edendamisel.

NORDPLUSi toetus selle väljaande koostamisel ei kujuta endast kinnitust sisule, mis kajastab ainult autorite seisukohti, ning NORDPLUS ei vastuta selles sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.